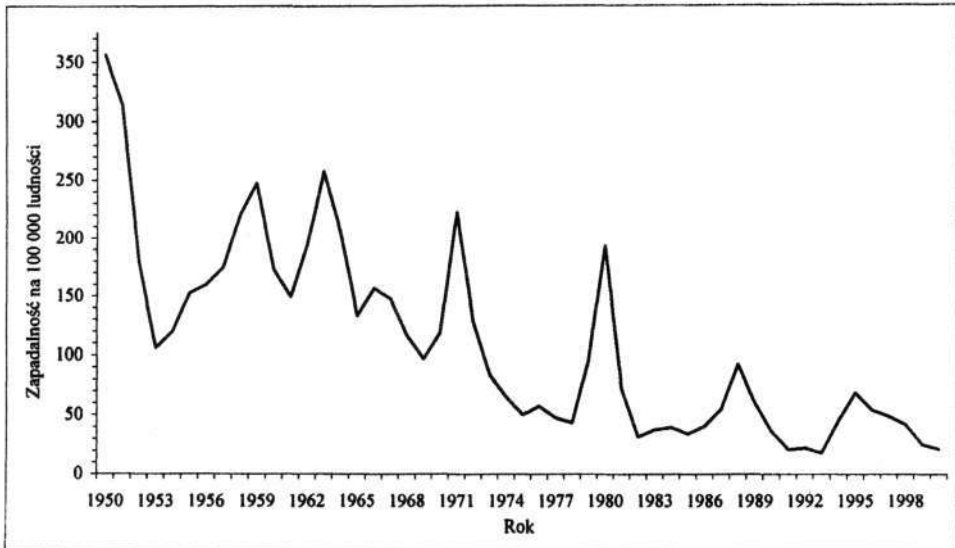

Miroslaw P Czarkowski

PŁONICA W 2000 ROKU

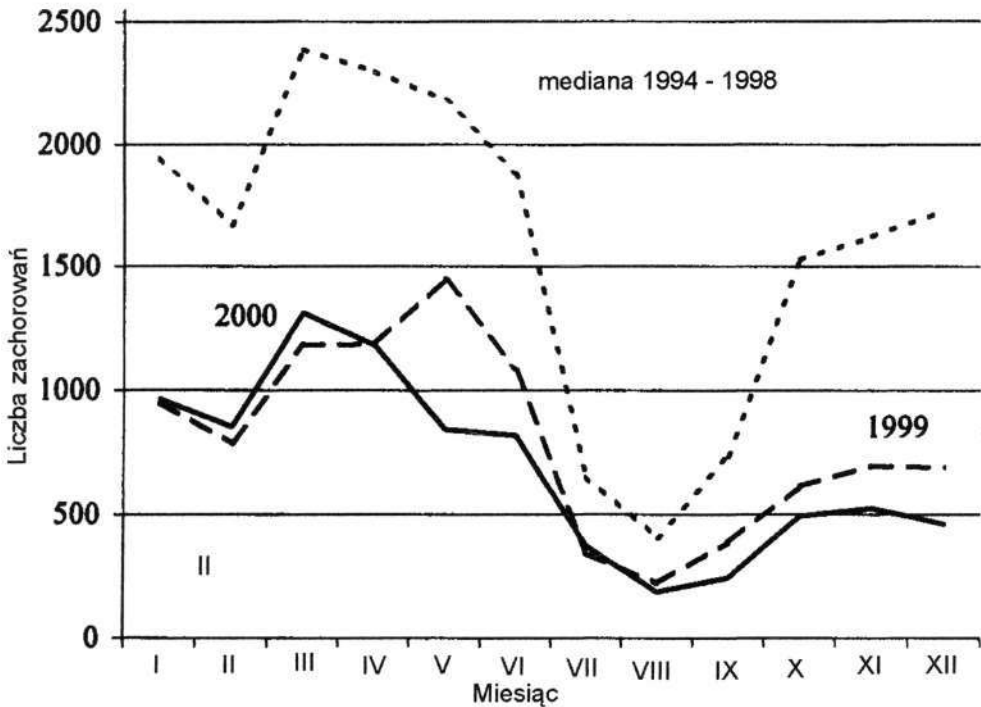
Słowa kluczowe: płońica, choroby zakaźne, epidemiologia, zdrowie publiczne, Polska
Key words: scarlet fever, infectious diseases, epidemiology, public health, Poland

W 2000 r. liczba zachorowań na płońicę w Polsce zmniejszyła się w porównaniu do 1999 r. o 14,0%. W całym kraju zarejestrowano 8 345 zachorowań, a zapadalność - w przeliczeniu na 100 000 ludności - wyniosła 21,6. Był to jeden z najniższych współczynników zapadalności na płońicę jakie zanotowano w Polsce po II wojnie światowej (ryc. 1). Mniej zachorowań i niższą zapadalność niż w 2000 r. zarejestrowano w Polsce tylko w latach 1993 (18,3/100 000) i 1991 (21,1).

Ryc. 1. Płońica w Polsce w latach 1950-2000. Zapadalność na 100 000 ludności
Fig. 1. Scarlet fever in Poland in 1950-2000. Incidence per 100 000 population

Zważywszy, że w ostatnich pięciu dekadach epidemie płońicy występowały w Polsce na ogół co 8-9 lat, można sądzić, że tendencja spadkowa liczby zachorowań po ostatniej epidemii w 1995 r. (26 466 zachorowań; 68,6 na 100 000 ludności) może się utrzymać także w roku następnym. Wskazuje też na to - charakterystyczny dla okresu spadko-

Ryc. 2. Płonica w Polsce w latach 1994-2000. Liczba zachorowań w miesiącach (wg daty zachorowania)

Fig. 2. Scarlet fever in Poland in 1994-2000. Number of reported cases by month

wego - sezonowy rozkład zachorowań w 2000 r. (ryc. 2). Najwięcej zachorowań wystąpiło w marcu (1 310; 15,9% wszystkich zachorowań w roku) oraz w kwietniu (1 181; 14,3%), najmniej w sierpniu (186; 2,3%), przy czym liczby zachorowań notowane miesięcznie w dwu pierwszych kwartałach (od 818 w czerwcu do 1 310 w marcu) były zdecydowanie wyższe od liczb notowanych w trzech ostatnich miesiącach roku (od 460 w grudniu do 525 w listopadzie).

Znaczący spadek liczby zachorowań na płonicę w 2000 r. odnotowano w 10 województwach - największy na obszarze woj. lubelskiego, gdzie współczynnik zapadalności w porównaniu do 1999 r. zmniejszył się o 42,2%, oraz warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego, gdzie zapadalność zmniejszyła się odpowiednio o 37,2% i 35,9%; w 4 województwach - łódzkim, lubuskim, śląskim i zachodniopomorskim - zapadalność w 2000 r. utrzymała się na poziomie z 1999 r. (w granicach $\pm 5\%$), natomiast w dwu województwach - wielkopolskim i dolnośląskim - zapadalność w 2000 r. wzrosła w porównaniu do 1999 r. odpowiednio o 21,2% i 7,0% (tab. I).

Różnice pomiędzy zapadalnością na płonicę na obszarze poszczególnych województw - mierzone stosunkiem najwyższej zapadalności w skali województw do

Tabela I. Płonica w Polsce w latach 1998-2000. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 ludności wg województw
 Table I. Scarlet fever in Poland in 1998-2000. Number of cases and incidence per 100 000 population by voivodeship

Województwo	1998		1999		2000	
	zachoro- wania	zapadal- ność	zachoro- wania	zapadal- ność	zachoro- wania	zapadal- ność
POLSKA	16 206	41,9	9 698	25,1	8 345	21,6
1. Dolnośląskie	1 450	48,6	790	26,5	844	28,4
2. Kujawsko-pomorskie	1 029	49,0	633	30,1	555	26,4
3. Lubelskie	544	24,3	414	18,5	239	10,7
4. Lubuskie	196	19,2	140	13,7	140	13,7
5. Łódzkie	620	23,2	408	15,4	401	15,1
6. Małopolskie	1 542	48,0	859	26,7	633	19,6
7. Mazowieckie	1 915	37,8	1 586	31,3	1 018	20,1
8. Opolskie	787	72,2	420	38,6	373	34,3
9. Podkarpackie	397	18,7	244	11,5	201	9,4
10. Podlaskie	287	23,5	288	23,6	212	17,3
11. Pomorskie	846	38,8	427	19,5	355	16,2
12. Śląskie	3 336	68,2	1 644	33,7	1 559	32,1
13. Świętokrzyskie	124	9,3	202	15,3	183	13,8
14. Warmińsko-mazurskie	513	35,1	493	33,7	310	21,1
15. Wielkopolskie	1 578	47,1	797	23,8	967	28,8
16. Zachodniopomorskie	1 042	60,2	353	20,4	355	20,5

zapadalności najniższej - były w 2000 r. (stosunek 3,6:1) zbliżone do różnic występujących w 1999 r. (3,4:1).

Najwyższą zapadalność w skali województw (w przeliczeniu na 100 000 ludności) odnotowano w 2000 r. w woj. opolskim (34,3; zapadalność o 59,0% wyższa od ogólnej zapadalności w całym kraju), śląskim (32,1; 48,6%) i wielkopolskim (28,8; 33,4%); najniższą w woj. podkarpackim (9,4; zapadalność o 56,3% niższa od ogólnokrajowej) i lubelskim (10,7; 50,4%). Zwraca uwagę sytuacja epidemiologiczna płonicy w woj. opolskim - trudna do wyjaśnienia w oparciu o dostępne, rutynowo zbierane statystyki - gdzie, jeśli uwzględni się dane za 1998 r. przeliczone dla nowego obszaru administracyjnego, najwyższą w kraju zapadalność odnotowano trzeci rok z rzędu¹⁾

Spadek zapadalności na płonicę w 2000 r. objął zarówno miasta jak i wsie (tab. II). O ile jednak w miastach (ogółem) zapadalność w porównaniu do 1999 r. zmniejszyła się o 16,3% (z 30,7 na 100 000 ludności do 25,7), to zapadalność na wsi w tym samym okresie zmniejszyła się tylko o 6,5% (z 16,0 do 15,0). W skali całego kraju współczynniki zapadalności w miastach, bez względu na wielkość miast (od 22,8/100 000 w miastach

¹⁾ W okresie 15 lat, od 1983 r. do 1997 r., najwyższą w skali województw roczną zapadalność na płonicę notowano w woj. warszawskim - 8 razy, krakowskim i koszalińskim - 2 razy, oraz poznańskim, ciechanowskim i gorzowskim - 1 raz.

Tabela II. Płonica w Polsce w latach 1994-2000. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 ludności wg środowiska i liczby ludności w miastach

Table II. Scarlet fever in Poland in 1994-2000. Number of cases and incidence per 100 000 population by location (urban/rural)

Środowisko	Mediana 1994-1998		1999		2000	
	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność	zachorowania	zapadalność
Miasto	14 386	60,3	7 336	30,7	6 136	25,7
Miasto < 20 tys.	2 526	54,1	1 272	26,5	1 103	22,8
Miasto 20-49 tys.	2 685	63,4	1 241	29,1	1 022	24,1
Miasto 50-99 tys.	2 069	60,6	887	26,4	828	24,6
Miasto > 100 tys.	8 587	73,9	3 936	34,2	3 183	27,8
Wieś	4 556	30,9	2 362	16,0	2 209	15,0
Ogółem	18 867	48,8	9 698	25,1	8 345	21,6

poniżej 20 tys. mieszkańców do 27,8 w miastach liczących powyżej 99 tys. mieszkańców), pozostały znacznie wyższe niż na wsi (15,0), wyższą zapadalność w miastach odnotowano na obszarze wszystkich województw, oprócz zachodniopomorskiego, jednak względna różnica pomiędzy zapadalnością w miastach (ogółem) a zapadalnością na wsi w skali całego kraju była w 2000 r. jedną z najmniejszych (stosunek 1,7:1), jakie obserwowano w Polsce w ostatnich dwu dekadach.

W poszczególnych województwach współczynniki zapadalności w miastach wahały się od 41,8/100 000 w opolskim i 35,4 w śląskim do 14,0 w lubuskim i 14,6 w lubelskim, natomiast na wsi od 26,1 w opolskim i 23,0 w dolnośląskim do 5,7 w podkarpackim i 7,2 w lubelskim.

Wyższe współczynniki zapadalności na płonicę w miastach niż na wsi odnotowano we wszystkich rocznikach dzieci i młodzieży do lat 15 (tab. III), tj. w rocznikach, których udział w ogólnej zapadalności w 2000 r. wyniósł 95,2% (w 1999 r. 96,1%). Największą różnicę, prawie 4-krotną, odnotowano wśród dzieci 3-letnich (zapadalność w miastach 197,8/100 000; na wsi 52,6), a ponad 3-krotne - wśród dzieci 4-letnich (odpowiednio: 313,9; 92,5) i 5-letnich (330,0; 97,8).

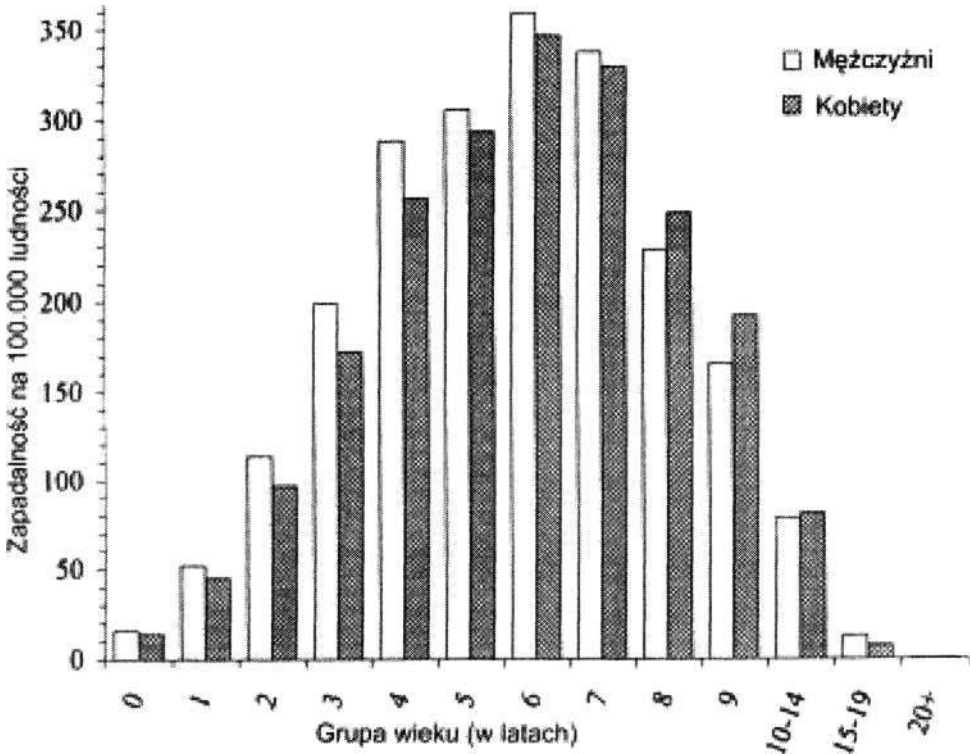
Rozkład zachorowań na płonicę według wieku chorych miał w 2000 r. kształt zbliżony do obserwowanego w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu²⁾. Najwyższą zapadalność odnotowano wśród dzieci 6-letnich (w skali całego kraju 257,0/100 000; od 460,8 w woj. opolskim do 60,6 w podkarpackim; przy czym w 10 województwach były to wartości najwyższe w porównaniu z zapadalnością zarejestrowaną w tych województwach w innych grupach wieku), oraz 5-letnich (224,4; od 383,5 w śląskim do 84,0 w lubelskim), 7-letnich (216,4; od 383,2 w opolskim do 85,2 w lubelskim) i 4-letnich (213,0; od 402,6 w opolskim do 77,8 w lubelskim).

Zapadalność na płonicę mężczyzn była w Polsce w 2000 r. wyższa niż zapadalność kobiet o ponad 15% (odpowiednio: 23,2 i 20,1). Wyższą zapadalność wśród mężczyzn stwierdzano w Polsce rokrocznie od 1981 roku, z tym że różnice wahały się w

Tab e l a III. Płonica w Polsce w 2000 r. Liczba zachorowań, zapadalność na 100 000 ludności i udział procentowy wg wieku, płci i środowiska
 Tab l e III. Scarlet fever in Poland in 2000. Number of cases, incidence per 100 000 population, and percentage of caes by age, gender, and location (urban/rural)

Wiek w latach	Płeć						Środowisko						Ogółem		
	mężczyźni			kobiety			miasto			wieś					
	zacho- rowania	zapa- dalność	%	zacho- rowania	zapa- dalność	%	zacho- rowania	zapa- dalność	%	zacho- rowania	zapa- dalność	%	zacho- rowania	zapa- dalność	%
0-4	1094	105,9	25,1	838	85,9	21,0	1 525	139,4	24,9	407	44,5	18,4	1 932	96,2	23,2
0	17	8,6	0,4	19	10,2	0,5	27	12,9	0,4	9	5,2	0,4	36	9,4	0,4
1	82	41,4	1,9	60	32,1	1,5	107	50,8	1,7	35	20,0	1,6	142	36,8	1,7
2	164	79,6	3,8	139	71,6	3,5	219	100,7	3,6	84	46,0	3,8	303	75,7	3,6
3	308	144,1	7,1	238	117,9	6,0	446	197,8	7,3	100	52,6	4,5	546	131,4	6,5
4	523	239,5	12,0	382	185,1	9,6	726	313,9	11,8	179	92,5	8,1	905	213,0	10,8
5-9	2 347	184,6	53,8	2 350	194,2	59,0	3 433	252,7	55,9	1 264	112,6	57,2	4 697	189,3	56,3
5	509	220,8	11,7	501	228,2	12,6	810	330,0	13,2	200	97,8	9,1	1 010	224,4	12,1
6	651	265,3	14,9	581	248,3	14,6	913	349,3	14,9	319	146,4	14,4	1 232	257,0	14,8
7	540	212,8	12,4	532	220,2	13,3	747	276,9	12,2	325	144,1	14,7	1 072	216,4	12,8
8	366	137,2	8,4	389	153,2	9,8	528	185,5	8,6	227	96,1	10,3	755	145,0	9,0
9	281	102,2	6,4	347	133,0	8,7	435	146,4	7,1	193	80,9	8,7	628	117,2	7,5
10-14	698	46,5	16,0	621	43,4	15,6	898	52,9	14,6	421	34,2	19,1	1 319	45,0	15,8
15-19	165	9,6	3,8	111	6,7	2,8	204	9,8	3,3	72	5,7	3,3	276	8,2	3,3
20-29	34	1,1	0,8	36	1,2	0,9	46	1,2	0,7	24	1,1	1,1	70	1,2	0,8
30-39	14	0,5	0,3	18	0,7	0,5	19	0,6	0,3	13	0,7	0,6	32	0,6	0,4
40+	7	0,1	0,2	12	0,1	0,3	11	0,1	0,2	8	0,1	0,4	19	0,1	0,2
Ogółem	4 359	23,2	100,0	3 986	20,1	100,0	6 136	25,7	100,0	2 209	15,0	100,0	8 345	21,6	100,0

poszczególnych latach od 5,5% do 16,7%. Należy jednak zauważyć, że związek pomiędzy zapadalnością na płonice a płcią jest wyraźnie modyfikowany przez wiek, co uwiidocznia się szczególnie wyraźnie w analizach obejmujących dane wieloletnie (ryc. 3) - wyższa ogólna zapadalność mężczyzn to przede wszystkim efekt znacząco wyższych współczynników zapadalności wśród chłopców w wieku 6-7 lat, których nie równoważy istotnie wyższa zapadalność wśród dziewcząt w wieku 8-9 lat.

Ryc. 3. Płonica w Polsce w latach 1991-2000. Przeciętna roczna zapadalność (na 100 000 ludności) według płci i wieku

Fig. 3. Scarlet fever in Poland in 1991-2000. Mean annual incidence per 100 000 population, by gender and age group

Z powodu płonicy w 2000 r. hospitalizowano w Polsce 179 osób, tj. 2,1% ogółu chorych, przy czym w poszczególnych województwach odsetek hospitalizowanych wahał się od 0,4% w śląskim (przy 1 559 zachorowaniach i zapadalności 32,1/100 000) do 6,7% w lubelskim (odpowiednio: 239 i 10,7). W skali całego kraju tak wysokiego odsetka hospitalizowanych nie notowano w Polsce od 1978 r. Zważywszy jednak, że wzrost udziału przypadków hospitalizowanych z powodu płonicy rozpoczął się skokowo - z 1,1% w IV kwartale 1998 r. do 1,9% w I kwartale 1999 r. - w momencie wdrażania dwu reform - reformy administracyjnej kraju oraz reformy systemu opieki zdrowotnej, oraz biorąc pod uwagę fakt, że wzrost udziału zachorowań hospitalizowanych notuje

się w Polsce także w odniesieniu do innych chorób zakaźnych,³⁾ łączyć to należy przede wszystkim z czynnikami natury administracyjnej, w tym z pogarszaniem się zgłaszalności zachorowań.

Według danych GUS po 1993 r. nie zarejestrowano w Polsce żadnego przypadku zgonu z powodu płonicy.

MPCzarkowski

SCARLET FEVER IN POLAND IN 2000

SUMMARY

In 2000, as compared with 1999, a 14% decrease in the number of scarlet fever cases was noted. The incidence was 21.6 per 100 000 population and was one of the lowest since World War II. In particular voivodeships incidence ranged from 9.4 to 34.3 per 100 000 population. In urban areas the incidence was 71.3% higher than in rural ones. Of all registered cases 95.3% were children under 15 years of age. The age distribution of scarlet fever cases in 2000 was similar to the distribution observed in the last decade. The highest incidence was noted among children aged 6 and 5, respectively 257.0 and 224.4 per 100 000. About 2.1% of all cases were hospitalized. No scarlet fever deaths were noted.

Adres autora:

Mirosław P Czarkowski
Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny
ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa

---

³⁾ Pomiędzy 1999 a 2000 r. procentowy udział przypadków hospitalizowanych wśród ogółu zarejestrowanych w Polsce zachorowań na choroby zakaźne i pasożytnicze wzrósł z 2,3% do 3,5% ($p < 0,001$).